

Sociaal-economische gevolgen van het beperken van lease van melkquotum

**Notitie voor de werkgroep "Quotumkosten"
van LNV/LTO, 1999**

Ing. J. Reinders

Informatie- en KennisCentrum Landbouw/Ede, december 1999

© 1999 Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Informatie- en KennisCentrum Landbouw, Postbus 482, 6710 BL EDE.

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij het gebruik van gegevens uit deze publicatie.

Oplage 200 exemplaren

Samenstelling ing. J. Reinders

Druk Ministerie van LNV, Facilitaire Dienst/Bedrijfsuitgeverij

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Kenmerken van bedrijven die het gehele melkquotum verhuren	6
3	Gevolgen voor eigenaren van grond en voor pachters	11
4	Gevolgen beperken van lease voor de huurders van quotum	13
5	Financiële gevolgen voor beëindigende bedrijven	14
6	Samenvatting	16

1 Inleiding

Op 27 april 1999 heeft minister Apotheker aan de Tweede Kamer per brief meegedeeld dat hij voornemens is een centrale beurs voor overdracht van melkquota in te stellen en de mogelijkheden van lease te beperken. Het voornemen om lease te beperken tot 10 % van het quotum heeft gevolgen voor de quotumhouders die structureel huren of verhuren, ondanks de voorziene overgangstermijn van twee jaren. Vooral voor de bedrijven die structureel verhuren, kan het nadelige financiële consequenties hebben. Daarbij is er groot verschil of deze quotumverhuurder de grond, waarop het quotum rust, in pacht of in eigendom heeft. In dit rapport is getracht voor een aantal situaties een inschatting te maken van de gevolgen van beperken van lease voor een aantal categorieën verhuurders en huurders.

Naar de effecten die het beperken van lease heeft op de prijs van melkquotum en op de kostprijs van melk, is in deze studie geen onderzoek ingesteld.

2 Kenmerken bedrijven die het gehele melkquotum verhuren

Omvang

Het aantal quotumhouders dat het gehele melkquotum verhuurt, is na de invoering van de mogelijkheid van lease regelmatig gestegen en bereikte in het melkprijsjaar 1997/98 een hoogtepunt, terwijl het aantal nu lijkt te stabiliseren. Tabel 1 geeft hiervan een overzicht:

Tabel 1. Aantal quotumhouders dat jaarlijks het gehele quotum verhuurt.

	Totaal aantal quotumhouders	Aantal verhuurders	Aantal totaal-verhuurders
Melkprijsjaar			
1993/94	43928		4369
1994/95	42205	7974	4785
1995/96	41008	8206	4849
1996/97	39865	8269	4929
1997/98	38558	8487	5056
1998/99	37166	8605	4989

Rond de 60% van de bedrijven die quotum verhuren, blijken hun gehele quotum te verhuren.

Tabel 2. Verhuurders en totaal-verhuurders naar grootteklasse van quotumomvang

Grootteklasse referentie-hoeveelheid melk	Aantal verhuurders in 1998/99	Aantal totaal-verhuurders	Percentage totaal verhuurders
0 – 100	3 611	3050	84
100 – 200	2 082	1400	67
200 – 300	978	350	36
300 – 400	743	100	13
400 – 500	509	25	5
> 750	682	25	4

Uit tabel 2 is af te leiden dat het vooral de kleinere quotumhouders zijn die hun gehele quotum verhuren. Uit de rapportage van de COS (Centrale Organisatie Superheffing) blijkt dat over het melkprijsjaar 1998/99 van de totaal 601 miljoen kg leasemelk, 443 miljoen afkomstig was van totaal-verleasers. Dat is bijna 74%.

Bovendien bleek dat minder dan 20% van de in totaal verhuurde quota daadwerkelijk voor niet langer dan 1 jaar werd verhuurd.

Leeftijd en samenstelling van het inkomen van totaalverhuurders

Van de leeftijdsopbouw en de hoogte en de samenstelling van het inkomen van de totaalverhuurders, zijn geen exacte gegevens bekend. Met behulp van gegevens uit het BIN (Bedrijven Informatie Net) van het LEI is getracht hiervan toch een indruk te krijgen. Het BIN representeert niet alle quotumverhuurders, vanwege de gehanteerde ondergrens van 16 nge. De gegevens uit het BIN van het LEI hebben daardoor betrekking op bedrijven die, naast de structurele verhuur van melkquotum, ook andere agrarische activiteiten uitoefenen. De gegevens van deze bedrijven zijn, statistisch gezien, representatief voor ongeveer de helft van de bedrijven die structureel hun (nagenoeg) gehele melkquotum verhuren.

Tabel 3 De leeftijdsopbouw in 1997 in het BIN die hun gehele quotum verhuren

Leeftijdsopbouw	Bedrijven %
Jonger dan 40 jaar	17
Van 40 tot 55 jaar	22
Van 55 tot 65 jaar	17
Ouder dan 65 jaar	44

Bron: Bedrijven-Informatienet van LEI-DLO

Opvallend is dat van de bedrijven in het BIN, (die toch een groep vertegenwoordigen die het bedrijf in een behoorlijke omvang voortzet en een BIN administratie mag en wil voeren) het percentage ouderen al zeer hoog is. Het blijkt dat ook bij de BIN-bedrijven complete verhuur vooral populair is bij de oudere ondernemers, maar dat ook door jongere ondernemers wel wordt verhuurd.

De niet in het BIN vertegenwoordigde bedrijven zullen naar verwachting een kleine omvang van het quotum als hoofdkenmerk hebben. Dit kan heel goed ook gepaard gaan met een hogere gemiddelde leeftijd want bij niet BIN-bedrijven mag je verwachten dat het percentage ouderen nog groter is. Deze gedachte wordt ondersteund door tabel 4 waaruit blijkt dat het BIN slechts de helft van de kleine totaal-verhuurders representeert.

Tabel 4. Opbrengsten en inkomen van BIN-bedrijven die het referentiequotum volledig verhuren ingedeeld naar grootte van het verhuurde quotum

	Hoeveelheid verhuurd melkquotum (tonnen)			
	0-100	100-200	200-300	totaal
Volgens weging representatief voor aantal bedrijven	1.503	969	270	2.777
Opbrengsten per bedrijf				
Verhuur melkquotum	13.600	43.500	87.800	32.700
Totaal opbrengsten	141.100	125.900	399.000	164.900
Aandeel opbrengsten verhuur quotum in totaal opbr. (%)	10	35	22	20
Gezinsinkomen uit bedrijf	38.500	39.200	73.000	42.900
Aandeel opbrengsten verhuur quotum in gezinsinkomen (%)	35	111	120	76

Bron: Bedrijveninformatienet LEI-DLO

De tabel is samengesteld op basis van een gering aantal steekproefbedrijven. De verschillen tussen de groepen zijn niet getoetst op significantie. Dit betekent dat de verschillen gedeeltelijk door toeval ontstaan kunnen zijn.

Nevenactiviteiten

Uit tabel 4 blijkt dat een aantal totaalverhuurders in boekjaar 1997/1998 toch andere dingen hebben gedaan dan melken: er zijn flinke opbrengsten uit akkerbouw en rundvlees, maar ook uit varkens en pluimveehouderij. Voor de opbrengsten zijn de bedrijven gemiddeld nog voor 20% afhankelijk van de opbrengsten van verhuur. De verschillen tussen bedrijven zijn uiteraard groot.

Voor het inkomen speelt de verhuur een grote rol. Wanneer er geen of nauwelijks kosten staan tegenover de opbrengsten van verhuur, zal bij het wegvallen van de opbrengsten het inkomen evenredig dalen. Uiteraard zullen ze bij het wegvallen van totaal-lease dan toch wel opbrengsten kunnen genereren uit het quotum, hetzij door zelf te gaan melken, hetzij door verkoop van quotum.

De structurele verhuurders hebben dus overwegend een klein quotum, maar zijn wel verplicht een productie-apparaat in stand te houden. In veel gevallen betreft het hier oudere ondernemers die, hoewel ze in feite de productie van melk hebben beëindigd, nog dikwijls wel de bij het bedrijf behorende grond in een of andere vorm in gebruik houden.

Binnen de totale groep bedrijven die hun quotum compleet verhuren, kunnen een aantal deelgroepen onderscheiden worden. In tabel 5 is een indeling naar leeftijd gemaakt. De aantallen bedrijven per groep zijn slechts indicatief omdat het vaak een klein aantal steekproefbedrijven betreft en dus de betrouwbaarheid wordt verlaagd.

Tabel 5. Opbrengsten en inkomen van bedrijven die het referentiequotum volledig verhuren ingedeeld naar leeftijd van de ondernemer (BIN-bedrijven)

	Leeftijd van de ondernemer				
	< 40	40-55	55-65	> 65	Totaal
Representatief voor aantal bedrijven	474	622	478	1.203	2.777
Opbrengsten per bedrijf					
- Verhuur melkquotum	11.700	52.900	39.000	27.900	32.700
- Totaal	163.800	295.300	232.200	71.000	164.900
Aandeel opbrengsten verhuur Quotum in totaal opbr. (%)	7	18	17	39	20
Gezinsinkomen uit bedrijf	34.400	84.300	81.500	9.500	42.900
Aandeel opbrengsten verhuur van Quotum in gezinsinkomen uit het bedrijf (%)	34	63	48	294	76
Inkomen van buiten bedrijf	114.500	48.600	15.600	44.300	49.400
Besparingen	55.700	49.300	6.100	-59.300	-7.000
Afschrijvingen	15.600	36.800	27.400	9.100	19.600
Aflossingen	5.700	21.900	7.100	700	7.300

Bron: *Bedrijven-Informatienet van LEI-DLO*

De tabel is samengesteld op basis van een gering aantal steekproefbedrijven. De verschillen tussen de groepen zijn niet getoetst op significantie. Dit betekent dat de verschillen gedeeltelijk door toeval ontstaan kunnen zijn.

Inkomensafhankelijkheid

Over het algemeen vormt de opbrengst van verhuur van quotum bij de jongeren een kleiner deel van de opbrengsten uit het bedrijf dan bij de ouderen. Het betreft voor de jongeren gemiddeld 18%, terwijl het voor de ouderen om bijna 40% van de opbrengsten *uit het bedrijf* gaat. De verschillen worden vooral veroorzaakt door de hoogte van de andere opbrengsten dan die van quotumverhuur.

Gemiddeld dragen de opbrengsten van de verhuur van melkquotum op deze bedrijven voor 20% bij aan de totale opbrengsten. Het blijkt dus dat voor een grote groep bedrijven de verhuur van melk lang niet de enige bron van opbrengsten is. Wel vormt het, doordat er weinig kosten tegenover staan, een zeer stabiele factor voor het inkomen.

Het is bekend dat op veel agrarische bedrijven voor een belangrijk deel de gezinsuitgaven worden gefinancierd door andere bronnen dan het inkomen uit het bedrijf. Ook worden afschrijvingen die niet worden geherinvesteerd, hiervoor aangewend.

Een aanzienlijk deel van het totale gezinsinkomen komt van buiten het bedrijf. Dit hoeft niet weg te vallen als lease wordt beperkt, maar kan door uitbreiding of herinvestering in een andere activiteit nog worden vergroot.

Analyse van de basisgegevens van deze tabellen door het LEI, leerde dat er verschillende groepen binnen deze leeftijdscategorieën zijn te onderkennen. Enkele typering hiervan zijn:

De oudere ondernemer

Als eerste is er de groep oudere ondernemers met nog vaak beperkte agrarische activiteiten (wat kleinschalige akkerbouw en rundvleesproductie) en dus ook een beperkte hoeveelheid gewerkte uren (+/- 1450 bedrijven)¹. Het inkomen uit bedrijf is vaak klein en wordt voor een groot deel gevormd door de quotumverhuur. De overige agrarische activiteiten renderen nauwelijks meer doordat er vaak overcapaciteit is waardoor de vaste kosten nauwelijks goedgemaakt worden door de opbrengsten. Bedrijven met een akkerbouwtak doen het nog iets beter dan bedrijven met een rundveetak.

Een groot deel van deze ondernemers is de 65 gepasseerd en ontvangt een AOW-uitkering. Ook een deel van de ondernemers met een leeftijd tussen de 55 en 65 valt onder deze groep. Deze ondernemers ontvangen nog geen AOW maar halen vaak nog wel een groter inkomen uit het bedrijf dan de 65+-ers. Beide groepen halen nauwelijks inkomen uit arbeid van buiten het bedrijf en slechts een beperkt inkomen uit vermogen. Dit laatste inkomen ligt bij de 65+-ers wel hoger dan bij de wat jongere ondernemers.

De afbouwers kunnen vaak ook de afschrijvingen gebruiken om van te leven. Aangezien er weinig investeringen meer gedaan worden, zijn deze kosten immers veelal geen uitgaven meer. De aflossingen zijn voor de ouderen al tot een minimum gedaald.

Waarschijnlijk zal een groot deel van deze bedrijven bij het afschaffen van totaal-verlease het quotum verkopen en helemaal stoppen. Ondanks dat het geld wat met de verkoop verkregen wordt, weer belegd kan worden, zal dit over het algemeen een behoorlijke achteruitgang in inkomen betekenen. Ondernemers die nog geen AOW ontvangen, zullen geneigd zijn om hun overige agrarische activiteiten nog enkele jaren te behouden. Bij deze laatste groep zouden ook enkele bedrijven kunnen zijn die van sociale voorzieningen gebruik zullen gaan maken. Gezien hun inkomsten uit overige agrarische activiteiten en de inkomsten uit vermogen, zal het aantal naar verwachting beperkt zijn.

De parttimer

Een tweede groep wordt gevormd door de parttimers (+/- 700 bedrijven). Dit is een groep vaak wat jongere ondernemers met agrarische activiteiten van beperkte omvang maar met een aanzienlijke aanvulling van het inkomen door arbeid buitenshuis. Het gemiddelde inkomen uit bedrijf is vaak tamelijk laag maar het totaal inkomen wordt op een redelijk niveau gebracht door de inkomsten

---

¹ Het is waarschijnlijk dat in werkelijkheid deze groep veel groter is, ongeveer twee keer zo groot zelfs, omdat veel bedrijven maar heel beperkt andere agrarische activiteiten ontplooiën en daardoor niet meer boven de BIN-grens komen (16 nge). Deze bedrijven worden dan niet meer vertegenwoordigd door het BIN. In totaal gaat het dan om ca 3000 bedrijven.

uit arbeid. Deze groep bestaat uit ondernemers tot ongeveer 45 jaar. Voor deze bedrijven zijn er twee alternatieven. Of men pakt zelf weer de melkveehouderij op en vermindert eventueel de arbeid buitenshuis wat of men verkoopt het quotum. In het laatste geval zou het geld van de verkoop ook gebruikt kunnen worden om de overige agrarische activiteiten uit te breiden. Deze groep is redelijk flexibel en zal waarschijnlijk wel een methode vinden om aan voldoende inkomen te komen. De kans op gebruik van sociale voorzieningen lijkt klein.

De grotere bedrijven

De derde groep wordt gevormd door de grote bedrijven (200 bedrijven). De ondernemers zijn tussen de 40 en de 65 jaar oud en er is sprake van een uitgebreide agrarische tak (voornamelijk akkerbouw maar ook intensieve veehouderij). Ook voor deze groep zijn er nog veel alternatieven mogelijk. Ze kunnen weer zelf gaan melken; al moet wel aangetekend worden dat de ondernemer meestal al veel uren maakt. Bovendien dienen de gebouwen en machines nog steeds geschikt te zijn voor het produceren van melk.

Ook kan men het quotum verkopen en het geld gebruiken om de andere takken uit te breiden of inkomen uit vermogen te genereren. De kans op gebruik van sociale voorzieningen is erg klein.

De overige bedrijven

Dan is er nog een groep van ongeveer 300 bedrijven die moeilijk in te delen valt in bovenstaande categorieën. De ondernemers zijn tussen de 40 en 65 jaar oud. Het is dan ook moeilijk te voorspellen wat deze bedrijven zullen doen.

3 Gevolgen voor eigenaren van grond en voor pachters

Verhuurders van quotum op grond in eigendom

De verhuurders van quotum dat rust op grond in eigendom, staan voor de keuze om in of na de overgangperiode van twee jaar:

- De melkproductie te hervatten. Hetzij zelfstandig, hetzij in een gelegaliseerde samenwerkingsvorm.
- Het quotum met de bijbehorende grond te verpachten.
- Het quotum, al of niet met de eraan gekoppelde grond, te verkopen.
- Al of niet in combinatie met het afstoten van de quotumrechten andere inkomensbronnen te ontwikkelen, zoals omschakelen in een andere productierichting.

Stakingswinst

Bij deze min of meer gedwongen verkoop van quotum moet worden afgerekend met de fiscus. Veel van de structureel verhuurde quota staan niet (meer) op de balans, doordat het in 1984 al werd verkregen of na aankoop al (geheel of gedeeltelijk) is afgeschreven.

Bedrijfsbeëindiging

Het bijzondere tarief dat geldt voor stakingswinst door verkoop van melkquotum bij bedrijfsbeëindiging, bedraagt 45%.

Partiële bedrijfsbeëindiging

Ook wanneer sprake is van partiële bedrijfsbeëindiging, bijvoorbeeld bij overschakeling naar andere productierichtingen, kan soms aannemelijk worden gemaakt dat aanspraak mag worden gemaakt op het bijzondere tarief van 45%. Als dit niet wordt geaccepteerd, moet tegen het marginale tarief van de inkomstenbelasting worden afgerekend. Door de grote bedragen waar het hier om gaat, is dat al gauw tegen 60%. Voor bedrijven die werkelijk overschakelen naar andere productierichtingen en hiervoor investeringen moeten doen, is deze "stille reserve" echter vaak juist onmisbaar voor de financiering van de nieuwe activiteit. Vooral in pachtsituaties is (partiële) inkomensvoorziening via verhuur van quotum dan soms de reddingsboei voor de onderneming.

Tijdelijke beëindiging van de melkveehouderij

Soms wordt de melkveehouderij door omstandigheden tijdelijk stop gezet. Bijvoorbeeld bij langdurige, maar naar verwachting toch tijdelijke arbeidsongeschiktheid. Of bij een sterfgeval waar wel zicht is op een toekomstige (maar soms nog te jonge) opvolger. Wanneer het quotum dan na de overgangstermijn moet worden verkocht moet met de fiscus worden afgerekend, terwijl bij hervatting van de productie het volle pond tegen de dan geldende prijs moet worden betaald. Dit kan meevallen bij een sterk dalende quotumprijs, waarop, gezien de voorziene koppeling van quotum en EU zuivelpremies, niet al te veel mag worden gerekend.

Een aanzienlijke verlichting van deze problematiek ligt in het voornemen bij de herziening van het belastingsysteem bij herinvestering binnen drie jaar in niet-onroerende goed, de vrijvallende stille reserve's niet fiscaal te belasten. Cumulatie van 2 jaar verhuur met 3 jaar mogelijkheid van herinvestering biedt behoorlijk soelaas.

Waardebepaling van grond en van quotum

Omdat waardestijging van grond soms onbelast is, zou de neiging kunnen bestaan om de waarde van quotum te verdisconteren in de grondprijs. Dit wordt echter tegen gegaan doordat de koper wel mag afschrijven op aangekocht quotum maar niet mag afschrijven op grond. Wanneer er bovendien een marktwaarde van quotum wordt bepaald via een goed werkende centrale quotumbeurs, beschikt de fiscus over betrouwbare referentiewaarden voor het aandeel van de quotumprijs bij een bepaalde transactie.

Eigenaren/verpachters van grond waarvan het bijbehorende quotum wordt verhuurd

Aan de rechtspositie van de eigenaren/verpachters van grond waarop quotum rust, verandert in principe niets door de voorgestelde maatregelen. Wel is het zo dat bij doorvoering van de voorstellen van Agenda 2000, quotumrechten die gedurende een bepaalde tijd niet worden benut, gaan vervallen.

Verhuurders van quotum dat rust op gepachte grond

Voor verhuurders van quotum dat rust op gepachte grond, geldt naast de regels zoals omschreven bij verhurende quotumhouders die eigenaar zijn van de grond, ook nog dat ze alleen quotum mogen verkopen met toestemming van de verpachter en dat ze met deze tot een verdeling moeten zien te komen. (Meestal 50 %, zie notitie Revoort en jurisprudentie).

In de praktijk komt daardoor ongeveer een kwart van de opbrengst van de verkoop van quotum ten goede aan de verkopende quotumhouder.

Deze situatie treft vooral die beëindigende melkveehouders die bij de instelling van de quotering in 1984 de grond voor de melkveehouderij pachtten. Dit betreft o.a veel veehouders in de Flevopolders, (Noordoostpolder, Wieringermeer en Flevoland) die pachten van Domeinen. Pachtcontracten die afgesloten zijn en afgesloten worden, nadat duidelijk werd dat melkquotum een substantiële waarde vertegenwoordigt, bevatten meestal bepalingen waarin de quotumrechten zijn geregeld. Hetzelfde geldt voor aangekocht quotum (dat bijvoorbeeld via de éénmalige pachtconstructie is verworven).

4 Gevolgen beperken van lease voor de huurders van quotum

De nadelige gevolgen van het beperken van lease zijn voor de huurders van quotum over het algemeen beperkt. Weliswaar is er een behoorlijk aantal bedrijven die structureel de toegestane 75000 kg huren, maar qua rendement van de melkveehouderij worden ze daar niet beter van ten opzichte van aanschaf van quotum, eventueel met vreemd vermogen. Ze mogen er dan bovendien op afschrijven. Huur van een grote hoeveelheid quotum vindt vooral plaats als gedeeltelijke voorziening van de financieringsbehoefte. Deze behoefte wordt versterkt omdat de banken officieel quotum niet als onderpand voor financiering accepteren. De ervaring leert, dat lease een dure methode is om in de vermogensbehoefte te voorzien. Zeker wanneer ook nog rekening gehouden wordt met belastingen en de vorming van een stille reserve, door aangekocht quotum waarop is afgeschreven.

Bij het beoordelen of huur van quotumrechten aantrekkelijk of gewenst is, speelt de alternatieve aanwendingsmogelijkheid van grond een doorslaggevende rol. In veel beschouwingen wordt als alternatief voor melkproductie, alleen productie en verkoop van (laaggeprijsd) ruwvoer vermeld. Wanneer echter ook gebruik van de grond voor hoogsalderende gewassen zoals bollen, wortelen en hakvruchten mogelijke alternatieven zijn, luidt de conclusie geheel anders.

Bij de berekening van de voordelen van huur wordt bovendien dikwijls uitgegaan van onderbezetting van de (duurzame) productiemiddelen zoals stallen, machines en arbeid.

De conclusie dat het belang van de mogelijkheid van lease evident is voor de economische en sociale belangen van veel agrarische ondernemers, geldt meestal niet voor de actieve (hurende) melkveehouders.

Het argument dat vooral startende melkveehouders quotum moeten kunnen huren, is niet zo steekhoudend. Omdat maximaal slechts 75.000 kg kan worden gehuurd, voorziet dit voor een zeer klein deel in de financieringsbehoefte van een volwaardig melkveebedrijf. Bovendien is het rendement van gehuurd quotum door de hoge huurprijs vrij klein tot nihil, zeker wanneer rekening wordt gehouden met de kosten van alle productiemiddelen. Het bereiken van het beoogde doel, namelijk extra levenskansen scheppen voor een startend bedrijf, wordt door huur niet sterk bevorderd.

5 Financiële gevolgen voor beëindigende bedrijven

Naar verwachting zal een groot deel van de kleine bedrijven die hun gehele quotum verhuren en niet zijn overgeschakeld in een andere productierichting (ca 3000), het bedrijf versneld beëindigen.

Voor de quotumhouders die eigenaar zijn van de grond waarop het quotum rust, is een voor de handliggende mogelijkheid om het al dan niet met grond te verkopen. Met het verkregen vermogen kan dan een (zeer beperkt) deel van de verlaging van het inkomen worden opgevangen.

Een deel van deze bedrijven zal het quotum met grond verpachten aan actieve melkproducenten.

Voor de pachters die het quotum van de verpachter verhuren, bestaat de mogelijkheid om de melkproductie weer ter hand te nemen, of de pacht te beëindigen en de verpachter te verzoeken een vergoeding voor het quotum te geven (volgens jurisprudentie ca 50% van de verkeerswaarde). Dit laatste betreft naar schatting ongeveer éénderde deel van de bedrijven.

Indicatieve cijfermatige voorbeelden

Een indicatie van de financiële gevolgen van het beperken van lease voor de totaal-verhuurders op basis van tabel 4 en 5 kan er als volgt uitzien:

Voorbeeld 1:

Van toepassing op ca 3000 totaal verleasers ouder dan 65 jaar met een gemiddeld quotum van 50.000 kg.

	Huidige situatie	Na verkoop en beleggen á 5 %	
		Eigenaar	Pachter
Gezinsinkomen:			
Gezinsinkomen uit bedrijf (incl. verhuur quotum fl 17000.-)	-- 10 000.-	--	--
Beleggingen of lagere (rente)kosten	-- --	5 000	3 000
Inkomen van buiten bedrijf (Incl. AOW)	44 000	44 000	44 000
Afschrijvingen	-- 9 000	9 000	9 000
	-----	-----	-----
Ruimte (gezins)bestedingen (en belastingen)	Fl 63 000	58 000	56 000

Het gemiddelde quotum op deze bedrijven is ca 50 000 kg. Verkoop hiervan levert 150 tot 200 duizend gulden op. Het bijzondere tarief voor stakingswinst bedraagt 45 %. Door het verwerven van zogenaamde stamrechten kan afrekening met de fiscus worden uitgesteld, en door middeling over meerdere jaren, worden beperkt. Het rendement van kapitaal dat overblijft na aftrek van belastingen, kan een bijdrage leveren aan het toekomstige inkomen.

Voorbeeld 2:

Van toepassing op ca 600 bedrijfshoofden van 55 tot 65 jaar. Gemiddeld verhuurd quotum 110 000 kg.

	Huidige situatie	Na verkoop en beleggen á 5 %	
		Eigenaar	Pachter
Gezinsinkomen:			
Gezinsinkomen uit bedrijf (incl. verhuur quotum fl 39 000)	Fl 82 000.-	43 000.-	43 000.-
Beleggingen of lagere (rente)kosten	--	12 000.-	6 000
Inkomen van buiten bedrijf	-- 15 000.-	15 000	15 000
	-----	-----	-----
Ruimte voor (gezins)bestedingen (en belastingen)	Fl 97 000.-	70 000.-	64 000.-

Voorbeeld 3:

Van toepassing op ca 700 bedrijfshoofden van 45 tot 55 jaar. Gemiddeld verhuurd quotum 150 000 kg.

Gezinsinkomen uit bedrijf (incl. verhuur quotum fl 52 000)	Fl 72 000.-	20 000.-	20 000.-
Beleggingen of lagere (rente)kosten	--	14 000.-	7 000.-
Inkomen van buiten bedrijf	50 000.-	50 000.-	50 000.-
	-----	-----	-----
Ruimte voor (gezins)bestedingen (en belastingen)	Fl 122 000.-	84 000.-	77 000.-

In bovenstaande indicatieve voorbeelden is verondersteld dat de verpachter er mee akkoord gaat dat het quotum wordt verkocht en de pachter het bedrijf in pacht behoudt.

Naar verwachting zal dus de ruimte voor de gezinsbestedingen aanzienlijk kleiner worden. Gemiddeld echter niet op een zodanig laag niveau komen dat een extra beroep op de sociale voorzieningen moet worden gedaan.

6 Samenvatting

Het beperken van lease na een overgangperiode van twee jaar treft ca 5000, merendeels kleinere quotumhouders die de melkproductie in feite hebben beëindigd en hun quotum structureel verhuren.

Naar verwachting zal een groot deel het bedrijf beëindigen als het structureel verhuren van het gehele quotum niet meer is toegestaan. Met behulp van gegevens van het COS en van het BIN en (anonieme) informatie van accountantsbedrijven, is getracht inzicht te krijgen in de financiële gevolgen van het beperken van lease. Vanwege de ondergrens van 16 nge die wordt gehanteerd voor opname in het BIN, representeren de BIN-gegevens niet alle totaal-verleasers. Vooral de grote groep (naar verwachting veelal wat oudere) houders van een klein quotum, zijn ondervertegenwoordigd.

Bij min of meer gedwongen verkoop van melkquotum, moet 45 tot 60 % aan de fiscus worden afgedragen.

Beëindigende pachters met een pachtovereenkomst van vóór 1984 moeten nog eens ca de helft van de opbrengst van verkoop delen met de grondeigenaar. Naar schatting wordt ongeveer één derde deel van de grond gepacht.

Bedrijven die partieel beëindigen en overschakelen op andere productietakken, moeten afrekenen met de fiscus en missen zo een financieringsbron voor investeringen in de nieuwe productietak en daarmee een mogelijkheid voor het verwerven van een alternatief inkomen.

Melkveebedrijven die gedwongen door sociale omstandigheden (calamiteiten), tijdelijk de melkproductie stilleggen en na twee jaar hun quotum moeten verkopen, kunnen een beroep doen op de voorgenomen herinvesterings-vrijstelling, mits de onderneming niet wordt gestaakt.

Wanneer de mogelijkheid van structureel verhuren wordt beperkt, bestaat in de eerste plaats de mogelijkheid om weer te starten als actieve producent van melk. Voor eigenaren is het mogelijk om grond met quotum te verpachten aan actieve producenten. Ook kan worden overwogen om het quotum van de hand te doen en al of niet om te schakelen, of uit te breiden in andere productierichtingen. Dit blijkt in het verleden op ruime schaal te hebben plaats gevonden.

Het vermogen dat vrijkomt door het permanent overdragen van quotum, kan bijdragen om de lagere inkomsten door het wegvallen van de opbrengst van verhuur van quotum enigszins te compenseren.

Naast het inkomen uit verhuur van melkquotum en overige bedrijfsactiviteiten wordt een aanzienlijk deel van het inkomen verkregen uit inkomen van buiten het bedrijf. Bij de jongere bedrijfshoofden vooral uit arbeid voor derden en arbeid door de partner. Bij de ouderen vooral uit uitkeringen en inkomsten uit vermogen.

De afschrijvingen kunnen indien ze niet nodig zijn voor aflossingen, ook worden gebruikt voor de gezinsuitgaven. Veel bedrijven hebben daadwerkelijk de melkproductie beëindigd en zullen niet herinvesteren.

Het extra aantal totaal-verhuurders dat door het wegvallen van deze mogelijkheid een beroep zal moeten doen op de sociale voorzieningen, lijkt zeer beperkt te zijn.

Met de mogelijkheid om nog gedurende twee jaren het gehele quotum te verhuren, en de voorgenomen herinvesterings-vrijstelling van 3 jaar, wordt aan de structurele verhuurders de tijd geboden om een andere oplossing te zoeken.